

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'UYALAR

GLOBAL MOLIYAVIY INQIROZLAR VA ULARNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Nabiyev Nasimbek Shuhratjon o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Moliya fakulteti 2-bosqich talabasi
Email: nasimbeknabiyev4@gmail.com
Tel: +998880570704

Annotatsiya: ushbu maqola global moliyaviy inqirozlarning iqtisodiyotga ta'sirini o'rganadi. 2008-yilgi moliyaviy inqiroz va 2020 - yilgi pandemiya davridagi inqiroz misolida, inqirozlarning iqtisodiy o'sish, inflyatsiya, ishsizlik kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga qanday ta'sir qilgani tahlil qilinadi va O'zbekiston iqtisodiyotiga bo'lgan ta'sir ham ko'rib chiqiladi. Maqolada iqtisodiy siyosatlar, moliyaviy barqarorlik va inqirozlarni boshqarish strategiyalari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: global moliyaviy inqiroz, iqtisodiyot, inflyatsiya, O'zbekiston, iqtisodiy siyosat, barqarorlik.

Аннотация: В этой статье изучается влияние глобальных финансовых кризисов на экономику. Пример финансового кризиса 2008 года анализируется тем, как кризисы влияли на макроэкономические показатели, такие как экономический рост, инфляция, безработица. Воздействие на Узбекскую экономику также рассматривается. В статье объясняется экономическая политика, финансовая стабильность и стратегии управления кризисом.

Ключевые слова: глобальный финансовый кризис, экономика, инфляция, Узбекистан, экономическая политика, стабильность.

Annotation: This article studies the impact of global financial crises on the economy. The example of the 2008 financial crisis is analyzed by how crises affected macroeconomic indicators, such as economic growth, inflation, unemployment. The impact on the Uzbek economy is also considered. The article explains economic policies, financial stability and crisis management strategies.

Keywords: global financial crisis, economics, inflation, Uzbekistan, economic policy, stability.

Kirish. Global moliyaviy inqirozlar iqtisodiy tizimlarning barqarorligini tahdid qiluvchi global miqyosdagi omillar sifatida yuzaga keladi. Ushbu inqirozlar moliyaviy bozorlarning to'xtab qolishi, bank tizimidagi noaniqlik va makroiqtisodiy beqarorlikdan kelib chiqadi. 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz hamda 2020-yilgi pandemiya inqirozi esa iqtisodiy inqirozning eng yirik va jiddiy namunalaridan biri bo'lib, dunyoning ko'plab rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlariga katta ta'sir ko'rsatdi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun bunday inqirozlarning ta'siri ikki tomonlama bo'lishi mumkin: bir

tomondan, tashqi iqtisodiy aloqalar orqali salbiy ta'sir ko'rsatadi, ikkinchi tomondan, mamlakatning ichki siyosatiga, valyuta siyosatiga va iqtisodiy islohotlarga bog'liq holda ta'sir darajasi o'zgaradi.

Global moliyaviy inqirozlar va pandemiya butun dunyo bo'ylab iqtisodiy barqarorlikni sinovdan o'tkazdi, O'zbekiston ham bu jarayonlardan o'z ta'sirini sezdi. Biroq, mamlakatning global iqtisodiy tizimga integratsiyasi, davlat tomonidan qabul qilingan iqtisodiy va moliyaviy siyosatlar orqali, O'zbekiston bu inqirozlarni yengib o'ta olishda nisbatan muvaffaqiyatli bo'ldi. Tadqiqotda keltirilgan statistik ma'lumotlar O'zbekistonning iqtisodiy ko'rsatkichlari global inqirozlar davrida qanday o'zgarganini ko'rsatadi, shuningdek, mamlakatning qarshi choralar ko'rganligini tasdiqlaydi.

2008-yilgi global moliyaviy inqiroz, dunyo bo'yicha iqtisodiy pasayish, qashshoqlik va ishsizlikning oshishiga olib keldi. O'zbekiston, xususan, eksport va importdagi kamayish, valyuta kursining devalvatsiyasi va ishsizlikning ortishiga duch keldi. Biroq, O'zbekistonning global iqtisodiyotga bog'liqligi nisbatan past bo'lishi va davlat tomonidan joriy etilgan qo'llab-quvvatlovchi choralar, mamlakatning inqirozdan qochishiga yordam berdi.

Shuningdek, 2020-yilgi pandemiya, global iqtisodiyotdagi eng yirik sinovlardan biri bo'lib, O'zbekiston iqtisodiyotiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatdi. Pandemiya davomida O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi pastlashdi, eksport va import kamaydi, ishsizlik esa oshdi. Shunga qaramay, davlatning iqtisodiy siyosati, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik, ijtimoiy yordam dasturlari va kredit siyosati orqali mamlakat o'zining iqtisodiy barqarorligini bir muncha saqlab qolishga muvaffaq bo'ldi.

Global iqtisodiyotda yuz berayotgan o'zgarishlar, xususan, iqtisodiy globalizatsiya va xalqaro savdoning ortishi, O'zbekiston uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Lekin, ayni paytda, bu jarayonlar mamlakatning iqtisodiy tizimiga xavf-xatarlarni ham keltirib chiqardi. Global moliyaviy inqirozlar va pandemiyaning salbiy ta'sirlarini yengib o'tish uchun, O'zbekiston global iqtisodiy o'zgarishlarga moslashishda davom etishi kerak.

Kelajakda, O'zbekistonning global bozorga integratsiyasini kuchaytirish, moliyaviy barqarorlikni saqlash va iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun kuchli iqtisodiy strategiyalar ishlab chiqish zarur. Shu bilan birga, davlatning ijtimoiy siyosatlari va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Moliyaviy inqirozlar iqtisodiyotdagi muhim va og'ir oqibatlariga olib keladigan hodisalardir. Ularning ta'sirini o'rganish bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular inqirozlarning iqtisodiy o'sish, inflyatsiya, ishsizlik va iqtisodiy barqarorlikka bo'lgan ta'sirini tahlil qiladi. Quyida global moliyaviy inqirozlar va ularning iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish bo'yicha mavjud adabiyotlarga qisqacha sharhlarni ko'rishimiz mumkin:

1. Mankiw, N.G. (2014). Principles of Economics (7th Edition)

Mankiwning "Principles of Economics" asari iqtisodiyotning asosiy tamoyillari va jarayonlarini batafsil tushuntiradi. Ushbu asar inqirozlar va moliyaviy beqarorlikni

o'rganishda iqtisodiy nazariyaning zarur asosi sifatida xizmat qiladi. Mankiw iqtisodiy inqirozlar, ularning paydo bo'lish sabablari va iqtisodiy siyosat orqali ularni bartaraf etishning muhimligini ta'kidlaydi. Bu asar inqirozlarni tahlil qilishda nazariy va metodologik yondashuvlarni taqdim etadi.

2. Bernanke, B.S. (2013). The Federal Reserve and the Financial Crisis

Ben Bernankening asari 2008-yilgi global moliyaviy inqirozga oid keng tahlilni taqdim etadi. U asarda inqirozning moliyaviy tizimlarga bo'lgan ta'sirini, Federal Rezerv tizimi tomonidan ko'rilgan choralarni va ularning iqtisodiy barqarorlikni saqlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Bernanke, inqirozning sabablarini va ularning iqtisodiy o'sish va bank tizimlariga ta'sirini aniqlashga qaratilgan chuqur tahlillarni taklif etadi. Ushbu asar inqirozlarni makroiqtisodiy nuqtai nazardan tushunishga yordam beradi.

3. International Monetary Fund (IMF). (2020). Global Financial Stability Report

IMFning "Global Financial Stability Report" hisobotlari global moliyaviy bozorlarning holati va ularning iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qiladi. Ushbu hisobotda global moliyaviy inqirozlarning sabablari, ularning o'sish, inflyatsiya va ishsizlik kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri batafsil yoritiladi. Hisobotda rivojlanayotgan iqtisodiyotlar, jumladan O'zbekiston kabi mamlakatlar uchun inqirozning salbiy ta'sirlarini kamaytirish strategiyalari ham muhokama qilinadi. IMFning tahlillari iqtisodiy siyosatlar va moliyaviy barqarorlikni saqlashda samarali choralarni ko'rishga yordam beradi.

4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (2023). Moliyaviy Barqarorlik Hisobotlari

O'zbekiston Markaziy Bankining hisobotlari mamlakatning moliyaviy tizimining holatini tahlil qilib, global moliyaviy inqirozlarning O'zbekiston iqtisodiyotiga qanday ta'sir qilganini ko'rsatadi. Hisobotda O'zbekistonning moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha amalga oshirgan choralari va iqtisodiy o'sishni saqlash uchun qabul qilingan siyosatlar haqida batafsil ma'lumot berilgan. Bu hisobotlar O'zbekistonning inqirozga qarshi siyosatlarni amalga oshirishda qanday muvaffaqiyatlarga erishganini ko'rsatadi.

5. Kuznetsov, Y., & Petrov, P. (2018). The Impact of Global Financial Crises on Emerging Economies. Journal of Economic Development, 23(2), 45-56

Kuznetsov va Petrovning maqolasi rivojlanayotgan mamlakatlar, shu jumladan O'zbekiston, global moliyaviy inqirozlardan qanday ta'sirlanganini o'rganadi. Ular inqirozlarning iqtisodiy tizimga ta'sirini va rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun inqirozdan chiqish strategiyalarini tahlil qiladi. Maqolada, shuningdek, global moliyaviy inqirozlarning mamlakatlardagi inflyatsiya, ishsizlik va iqtisodiy barqarorlikka bo'lgan ta'sirini qisqacha ko'rsatuvchi statistik tahlillar mavjud.

Ushbu adabiyotlar global moliyaviy inqirozlarning iqtisodiyotga ta'sirini turli nuqtai nazardan tahlil etadi. Mankiw va Bernanke kabi olimlar inqirozlarni nazariy va siyosiy yondashuvlar orqali tushuntiradi va IMF hamda O'zbekiston Markaziy Bankining hisobotlari moliyaviy tizimlarning holati va ularning ta'sirini tahlil qilishda samarali manba bo'ladi. Kuznetsov va Petrov esa rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda inqirozlarning salbiy ta'sirini kamaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga oid tahlillarni taqdim etadilar.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqolada sifatli va miqdoriy tadqiqot metodlari qo'llanilgan. Tahlil uchun statistik ma'lumotlar, iqtisodiy hisobotlar va tarixiy tahlillar asosida yirik global moliyaviy inqirozlarning iqtisodiy tizimlarga ta'siri o'rganilgan. Xususan, 2008-yilgi moliyaviy inqiroz hamda 2020-yilgi pandemiya inqirozi, O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri va mamlakatning inqirozga qarshi ko'rgan choralari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot davomida xalqaro tashkilotlarning hisobotlari (IMF, Jahon Banki), O'zbekiston Markaziy Banki va boshqa rasmiy manbalar ma'lumotlari tahlil qilingan.

Natija va muhokama

Global moliyaviy inqirozlar, ayniqsa 2008-yilgi inqiroz va 2020-yilgi pandemiya inqirozi, butun dunyo iqtisodiyotiga jiddiy ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqotda ko'rsatilgan statistik ma'lumotlar yordamida quyidagi natijalarni ko'rishimiz mumkin.

Global iqtisodiy o'sishning pasayishi ya'ni 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz natijasida Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasining (IMF) tahliliga ko'ra, 2009-yilda global iqtisodiy o'sish darajasi -0.1% ni tashkil etdi (Jahon banki, 2009). Bu o'zgarishlar O'zbekiston iqtisodiyotida ham sezilarli darajada aks etdi, va 2009-yilda mamlakatning yalpi ichki mahsuloti (YIM) faqat 8.1% o'sdi, bu o'rtacha o'sish sur'atidan ancha past edi (O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi, 2009).

Shuningdek, 2008-yilning oxiridan boshlab, O'zbekistonning eksporti 2009-yilda 19%ga kamaydi. Bu, asosan, neft va gazning narxlarining pasayishi bilan bog'liq edi. Xalqaro bozorlarning beqarorligi va energiya narxlarining pasayishi O'zbekistonning iqtisodiy holatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatdi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki, 2009).

O'zbekistonning milliy valyutasi (so'm) ning holatiga e'tibor beradigan bo'lsak, 2008-2009-yillarda AQSh dollari nisbatan 17.5%ga qadamma-qadam devalvatsiya qilinganligi statistik ma'lumotlar bilan tasdiqlanadi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki, 2009). Bu holat import mahsulotlarining narxlarining oshishiga olib keldi va aholi uchun qo'shimcha iqtisodiy bosim yaratdi.

Shu bilan bir qatorda, O'zbekiston iqtisodiyoti 2008-yildan keyingi davrda o'sish sur'atining pasayishini sezdi. Masalan, 2010-yilda mamlakat iqtisodiyoti 8.5% o'sdi, ammo bu 2007-yilda kuzatilgan 9.5% o'sish sur'atidan ancha past edi (O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi, 2010).

Global inqiroz davrida O'zbekiston hukumati moliyaviy inqirozning ta'sirini yumshatish uchun 2009-yilda soliqlarni pasaytirish va byudjetni qayta ko'rib chiqish choralari amalga oshirdi. Bunga javoban, davlat byudjeti 2010-yilda 8.3% o'sish ko'rsatkichini qayd etdi (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, 2010).

Pandemiya davridagi holatga nazar tashlaydigan bo'lsak, 2020-yilning boshidan boshlab, O'zbekistonda ishsizlik darajasi sezilarli darajada oshdi. O'zbekiston Statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda ishsizlik darajasi 9.4% ni tashkil etdi

(O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi, 2020), bu 2019-yilga nisbatan 1.5%ga yuqori edi.

Global miqyosda moliyaviy inqirozlar davrida O'zbekiston iqtisodiyoti o'zgacha holatda rivojlanishga harakat qilgan bo'lsa-da, xalqaro iqtisodiy tizimdagi beqarorlik va xatarlar uning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqotda aniqlangan global inqirozlar ta'siri va O'zbekistonning ularga qanday javob berdi, quyidagi statistik ma'lumotlar bilan tasdiqlanadi:

2008-yilgi inqiroz davomida Xalqaro valyuta jamg'armasi va Jahon bankining yordam dasturlari bilan O'zbekiston iqtisodiyoti 2009-yilda 8.1% o'sish sur'atini saqlab qoldi (O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi, 2009), bu global iqtisodiy inqirozga nisbatan yaxshi natija bo'ldi. Biroq, bu ko'rsatkichlar faqat qisqa muddatli barqarorlikni ta'minladi, va uzoq muddatda iqtisodiy diversifikatsiya va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga e'tibor qaratish zarur edi.

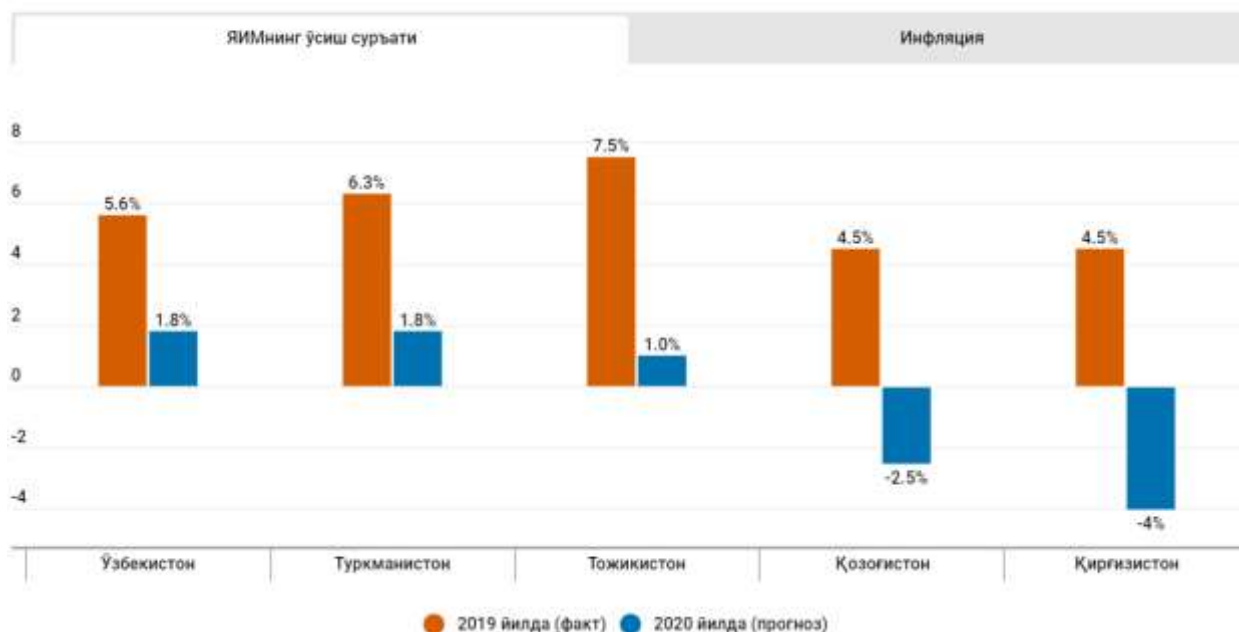
Qolaversa, 2009-yilgi inqiroz davrida O'zbekiston hukumati iqtisodiy xavf-xatarlarni boshqarish uchun soliq siyosatini o'zgartirdi va milliy moliya tizimini mustahkamlashga qaratilgan choralarni amalga oshirdi. Biroq, global bozorlarning beqarorligi va kapital oqimlarining kamayishi, O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muammolar yaratdi. Misol uchun, 2008-2009 yillarda O'zbekistonning to'lov balansida deyarli 2 milliard dollar ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki, 2009).

2020-yil pandemiyasi davrida esa O'zbekiston ijtimoiy barqarorlikni saqlash uchun Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) va Jahon banki kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirdi. 2020-yilda xalqaro tashkilotlar tomonidan O'zbekistonga berilgan yordam miqdori 2.1 milliard dollarni tashkil etdi (Xalqaro Valyuta Jamg'armasi, 2020). Bu moliyaviy yordam va maslahatlar inqirozning ijtimoiy ta'sirini kamaytirishga yordam berdi.

Quyida 2020-yilda Markaziy Osiyo mamlakatlarida YaIM va inflatsiyaning real yillik o'sish prognozlarini ko'rishimiz mumkin:

2020 йилда Марказий Осиё мамлакатларида ЯИМ ва инфляциянинг реал йиллик ўсиш прогнозлари, фоизда

1-rasm. 2020-yilda Markaziy Osiyo mamlakatlarida YaIM va inflatsiyaning real yillik o'sish prognozlari, foizda

Ko'rinib turibdiki, Markaziy Osiyo davlatlari so'nggi yillarda iqtisodiy o'sish sur'atlari bilan ajralib turgan bo'lsa-da, 2020-yil mintaqaning iqtisodiy rivojlanishi uchun qiyin davr bo'ldi. Ushbu davrda dunyo miqyosidagi pandemiya, global iqtisodiy inqiroz va ichki iqtisodiy muammolar mamlakatlarning yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sish sur'atlariga va inflyatsiya darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. 2019-yilda barcha davlatlarda iqtisodiy o'sish barqaror bo'lgan. Eng yuqori o'sish Tojikistonda (7.5%), Turkmanistonda (6.3%) va O'zbekistonda (5.6%) kuzatilgan. 2020-yilda esa pandemiya, karantin choralarining joriy etilishi, global savdo cheklovlari va boshqa omillar tufayli YaIM o'sish sur'atlari keskin tushib ketdi. Eng katta pasayish Qirg'izistonda (-8.5%), Qozog'istonda (-7.0%) va Tojikistonda (-6.5%) kuzatildi. Ayniqsa, Qozog'iston va Qirg'iziston iqtisodiy tanazzulga yuz tutgan bo'lsa, O'zbekiston va Turkmaniston past o'sish sur'atini saqlab qolgan.

Shu bilan bir qatorda, inflyatsiya darajasi ham iqtisodiy muhitning beqarorligiga bog'liq ravishda o'zgarib borgan. 2019-yilda inflyatsiya darajasi Markaziy Osiyo davlatlarida o'rtacha 4.5% atrofida bo'lgan. Biroq pandemiya sababli mahsulot yetkazib berish zanjirlarining uzilishi va ishlab chiqarishning qisqarishi narxlarning oshishiga olib keldi.

2020-yilda Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiy jihatdan katta sinovlarga duch keldi. Pandemiya, neft va gaz narxlarining tushishi, xalqaro savdo cheklovlari va mehnat muhojirlari daromadlarining kamayishi mintaqa mamlakatlari iqtisodiy o'sish sur'atlarini keskin pasaytirdi. 2019-yilda barcha davlatlarda ijobiy iqtisodiy o'sish kuzatilgan bo'lsa, 2020-yilda Qozog'iston va Qirg'iziston iqtisodiy tanazzulga yuz tutdi, Tojikiston va

Turkmaniston o'sish sur'atini keskin yo'qotdi, O'zbekiston esa qiyinchiliklarga qaramay, ijobiy o'sishni saqlab qolgan kam sonli davlatlardan biri bo'ldi.

Barcha mamlakatlar uchun kelajakda iqtisodiy diversifikatsiya, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish muhim strategiyalar bo'lib qoladi. Shu orqali Markaziy Osiyo davlatlari global iqtisodiy inqirozning salbiy ta'sirini kamaytirib, barqaror rivojlanishga erishishi mumkin.

Qolaversa, global moliyaviy inqirozlarning ta'siri O'zbekiston iqtisodiyotiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatdi. Biroq, davlat tomonidan qabul qilingan siyosatlar va iqtisodiy choralar inqirozning salbiy ta'sirlarini kamaytirishga yordam berdi. Global miqyosda, bu inqirozlar iqtisodiy o'sishning pasayishiga olib keldi, ammo O'zbekiston o'zining siyosiy va iqtisodiy islohotlari orqali qisqa muddatli barqarorlikni ta'minlashga muvaffaq bo'ldi. Kelajakda, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash uchun global moliyaviy tizimdagi o'zgarishlarga moslashish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash zarur.

Moliyaviy inqirozlar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun jiddiy xavf tug'diradi. Bunday inqirozlar, savdo va moliya bozorlaridagi beqarorlik, valyuta kurslarining keskin o'zgarishi va xalqaro investorlar ishonchsizligi tufayli iqtisodiyotni hamda ijtimoiy barqarorlikni tahdid qilishi mumkin. Shuning uchun davlatlar moliyaviy barqarorlikni saqlash va inqirozlarni oldini olish uchun samarali iqtisodiy siyosatni amalga oshirishlari zarur. O'zbekistonning amaldagi iqtisodiy siyosati va moliyaviy islohotlari bu jarayonda muhim o'rin tutadi. Ammo, global moliyaviy tizimdagi o'zgarishlar va xalqaro bozorlar ta'sirini kamaytirish uchun xalqaro hamkorlik va moliyaviy tizimni mustahkamlash zarur.

Xulosa

Global moliyaviy inqirozlar va ularning iqtisodiyotga ta'siri haqidagi o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy inqirozlar, ayniqsa 2008-yilgi moliyaviy inqiroz va 2020-yilgi pandemiya, nafaqat jahon iqtisodiyotiga, balki O'zbekiston iqtisodiyotiga ham katta ta'sir ko'rsatgan. Tadqiqotda O'zbekistonning inqirozga nisbatan ko'rsatgan reaksiyalari va qarshi choralarining tahlili asosida quyidagi xulosalar chiqarilishi mumkin:

1. Moliyaviy inqirozlar iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Global inqirozlar davrida O'zbekistonning eksport va import ko'rsatkichlarida pasayish, valyuta kursining beqarorligi va investitsiyalarning kamayishi kuzatildi. Shu bilan birga, davlatning iqtisodiy siyosatlari orqali, qisqa muddatda bo'lsa-da, iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolishga erishildi.

2. Davlat siyosatining ahamiyati. O'zbekistonning moliyaviy va ijtimoiy siyosatlari inqirozlarning salbiy ta'sirini yumshatishda muhim rol o'ynadi. Soliqlarni pasaytirish, davlat byudjetini qayta ko'rib chiqish va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish orqali mamlakat iqtisodiy barqarorlikni saqlab qoldi.

3. Global iqtisodiyotdagi o'zgarishlarga moslashish zarurati. Inqirozlar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonning iqtisodiy siyosatlari va moliyaviy tizimining global bozorga bog'liqligini diversifikatsiya qilish, moliyaviy xavf-xatarlarni boshqarish va xalqaro hamkorlikni

kuchaytirish zarur. Bu, O'zbekistonning kelgusida iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun muhim strategiya hisoblanadi.

4. Ijtimoiy ta'sirlar. Inqirozlar davrida O'zbekistonning ijtimoiy sohalarida ham sezilarli ta'sir ko'rildi. Pandemiya davrida ishsizlik darajasi oshdi va aholi uchun qo'shimcha iqtisodiy bosim yaratildi. Shu sababli, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari amalga oshirildi.

Yuqoridagi natijalar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiyoti global moliyaviy inqirozlarga nisbatan o'zining chidamliligini namoyish etdi. Biroq, kelajakda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun global iqtisodiy tizimdagi o'zgarishlarga moslashish va yanada mustahkam siyosiy va moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mankiw, N.G. (2014). Principles of Economics. 7th Edition. Cengage Learning.
2. Bernanke, B.S. (2013). The Federal Reserve and the Financial Crisis. Princeton University Press.
3. International Monetary Fund (IMF). (2020). Global Financial Stability Report. International Monetary Fund.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (2023). Moliyaviy Barqarorlik Hisobotlari.
5. Kuznetsov, Y., & Petrov, P. (2018). The Impact of Global Financial Crises on Emerging Economies. Journal of Economic Development, 23(2), 45-56.
6. Jahon Banki (2009). Global iqtisodiyot: Yillik hisobot.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi (2009). O'zbekiston iqtisodiyoti: 2009-yilgi tahlil.
8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (2009). 2009-yilda moliyaviy inqiroz va O'zbekiston iqtisodiyoti.
9. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi (2010). Iqtisodiy ko'rsatkichlar: 2010-yilgi tahlil.
10. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi (2010). Davlat byudjeti: 2010-yil.
11. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi (2020). Ishsizlik va ijtimoiy barqarorlik 2020-yilda.
12. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (2020). O'zbekiston va pandemiya ta'siri.
13. <https://review.uz/uz/post/covid-19-va-markaziy-osiyo-davlatlari-iqtisodiyoti>